

Landschapsnieuws

Zomer 2024

Natuur op vakantieparken

Steeds meer vakantieparken bieden niet alleen onderdak aan mensen, maar ook aan dieren, planten en insecten.

Natuurbeleving en -educatie zijn steeds vaker een doorslaggevende factor om voor een bepaald vakantiepark te kiezen. Meer mensen leven bewuster en hechten waarde aan een duurzame reis met een kleinere ecologische voetafdruk. Zij zijn bereid hier meer voor te betalen. Voor de ondernemer is werken met de natuur ook voordeliger. Zij hoeven minder kosten aan beheer en onderhoud te maken en hun park wordt als aantrekkelijker beschouwd. Dit is onderzocht in de publicatie *Het Groene Doen loont!*

Het programma Vitale Vakantieparken – een samenwerking tussen elf Veluwe gemeenten, de provincie Gelderland en andere partijen – organiseert in samenwerking met SLG verschillende activiteiten op het gebied van natuurversterking. Recreatieondernemers kunnen meedoen met de driedaagse cursus Natuur op je park, zij kunnen op de Veluwe plantdagen een beplantingsplan laten opstellen en streekeigen bomen en struiken met korting aanschaffen. Of een natuurinclusief ontwerp laten opstellen voor een betere aansluiting op de natuur.

Meer informatie: slgelderland.nl/projecten/vitale-vakantieparken

Vacature gereedschapsdepot

Heb jij technisch inzicht? Ben je handig met hout- en metaalbewerking en met onderhoud van machines? En vind je contact met andere vrijwilligers leuk? Dan zijn wij op zoek naar jou! Voor zowel de maandag- als de vrijdagochtend zijn we per 16 september op zoek naar een vrijwilliger voor ondersteuning in het SLG gereedschapsdepot (4 of 8 uur per week). Je houdt je bezig met het onderhoud van hand- en gemotoriseerde gereedschappen en diverse onderhoudswerkzaamheden op het erf.

Meer informatie: slgelderland.nl/info/vacatures-en-stages

Nog steeds 'penny wise, pound foolish'

In de afgelopen 10 jaar zijn er in Gelderland 5.000 landschapsvrijwilligers bij gekomen, waardoor we nu 12.500 vrijwilligers ondersteunen, die op 2.500 plekken werken aan de kwaliteit van het landschap. Wij ondersteunen hen om hierin zo succesvol mogelijk te zijn. Er gebeuren weinig ongelukken, we lenen goed gereedschap en persoonlijke beschermingsmiddelen uit, verzorgen cursussen, uitwisseling en advies en uiten onze waardering. In 2023 werd 320.000 uren aan vrijwilligerswerk verzet. De resultaten zijn enorm zichtbaar in het landschap: geknotte bomenrijen, opgeschoonde poelen, zeer gewaardeerde Klompenpaden, streekeigen hoogstamfruit en onderhoud van landschapselementen op boerderijen en landgoederen. Als dit kleinschalige werk professioneel uitgevoerd zou worden, zou dat € 7 miljoen kosten, nu kost het € 0,8 miljoen. De provincie heeft voorgesteld om de voorgenomen bezuiniging op vrijwilligersondersteuning van 60 procent te beperken tot 40 procent met ingang van 2025. Wat mij betreft nog steeds 'penny wise, pound foolish', zoals de Engelsen zeggen. Provinciale Staten vergadert er begin juli over.

*Arjan Vriend,
Directeur-bestuurder*

Geslaagde editie Dag van het Open Erf

Zaterdag 25 mei stelden biodiversiteitsambassadeurs in ruim twintig Gelderse gemeenten hun erven open voor publiek. Het was een geslaagde eerste editie van de Dag van het Open Erf.

Tijdens het Open Erf lieten de ambassadeurs allerlei maatregelen voor biodiversiteit zien. Je kon een kijkje nemen bij bloemenweides, poelen, hoogstamboomgaarden, vlechthekken, houtwallen, natuurlijke tuinen, insectenhôtels, voedselbossen, vleermuiskelder, moestuinen, rommelhoekjes en takkenrillen. Ook waren er deskundigen aanwezig zoals een tuinvogeladviseur, een bijenexpert, een hoogstamfruitdeskundige, een klimaatburgemeester en actieve vrijwilligers.

Ambassadeurs voor biodiversiteit

De ambassadeurs van het Praktijknetwerk Biodiversiteit bij Buitenlui zijn particulieren die de biodiversiteit een handje helpen in hun tuin of op hun land. Inmiddels zijn er in Gelderland zo'n veertig ambassadeurs actief die ervaring hebben met het verhogen van biodiversiteit op hun terrein en inwoners uit hun gemeente graag willen inspireren met een lokaal netwerk.

Groene erven vormen stapstenen in het landschap voor allerlei dieren en planten en zijn dus belangrijk voor het herstel van de biodiversiteit. Particulieren in het buitengebied kunnen hiermee een belangrijke bijdrage leveren.

Wil je ook bijdragen en je laten inspireren? Sluit je aan bij de ambassadeur in jouw gemeente en zijn/haar lokale netwerk van buitenlui.

Meer informatie: slgelderland.nl/projecten/

Bermen: voedsel en schuilplek voor dieren

In Nederland komt ruim 250.000 kilometer aan bermen voor. Bermen doen dienst als veiligheids- of bergingszone, als zone waar wegmeubilair, kabels en leidingen geplaatst worden en als afvoer en berging van water. Ze vervullen ook een belangrijke functie in de groenblauwe dooradering van het landschap.

Bloeiende bermen zijn niet alleen mooi om te zien, ze zijn ook belangrijk voor de biodiversiteit. Ze dragen bij aan een fijnmazige landschapsstructuur en zijn onmisbaar voor (wilde) bijen, vlinders en veel andere dieren. Goed bermbeheer is dus belangrijk. Minder vaak en gefaseerd maaien en het afvoeren van het maaisel noemen we ecologisch bermbeheer. Door bermen gefaseerd te maaien, kunnen kruiden langer bloeien. Zo ontstaan er meer voedsel- en schuilplekken voor dieren.

SLG coördineert in opdracht van de provincie Gelderland een leernetwerk voor gemeenten om ecologisch bermbeheer te stimuleren. Inmiddels pakt dit Leernetwerk Ecologisch Berm- en groenbeheer ook onderwerpen op rond ecologisch groenbeheer en de aanpak van exoten. Afgelopen najaar won de gemeente Arnhem de Beste Bermbokaal, omdat Arnhem al meer dan 30 jaar ecologisch beheer toepast en al 25 jaar geen chemische bestrijdingsmiddelen meer gebruikt. De gemeente Bronckhorst ontving de aanmoedigingsprijs, omdat zij recent belangrijke stappen heeft gezet richting ecologisch berm- en groenbeheer.

Meer informatie: slgelderland.nl/projecten/leernetwerk-ecologisch-berm-en-groenbeheer

Erven zijn onderdeel van het landschap

Erven en hun percelen vormen waardevolle, natuurlijke terreinen en kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan de biodiversiteit.

Ze vormen verbindende schakels die zorgen dat dieren zich in een gebied kunnen verplaatsen en zorgen door een variëteit aan landschapselementen voor voedsel, nestgelegenheid en schuilplekken. Het erf is dus een onderdeel van het landschap.

Vier beplantingslagen

Op een biodivers erf zijn bij voorkeur vier beplantingslagen aanwezig. Zorg op jouw terrein ook voor deze vier lagen in de begroeiing: de vegetatie loopt van laag naar hoog. De eerste laag is de knip- en scheerheg die rond de moes- en siertuin ligt. De tweede laag bestaat uit sierheesters en struweelhagen. Weer wat hoger komt de derde laag, dit zijn de hoogstamfruitbomen en knotbomen en het vogel- of bijenbosje (geriefhoutbosje). Als laatste, hoogste laag, komt het zwaardere hout dat in de singels staat of als solitaire boom op het erf.

Tips

Wil je je erf ook verrijken en hiermee een bijdrage leveren aan de biodiversiteit? We geven enkele tips.

- Plant hagen en gevarieerd struweel aan met inheemse besdragende soorten.
- Plant een (hoog)stamboomgaard en nootdragende beplanting aan.
- Realiseer zonbeschenen overgangen tussen hoog opgaande en lage begroeiing.
- Realiseer een lange 'bloeihoog' voor insecten door aanleg van onder meer kruidenstroken.
- Creëer een waterelement door de aanleg van een poel of vijver.
- Maak takkenrillen en/of rommelhoekjes op het erf.
- Hang nestkasten op voor vogels.
- Maak een bijen- of insectenhotel of realiseer natuurlijke nestgelegenheid.
- Zorg voor ecologisch gevarieerd beheer: niet te netjes, niet alles hetzelfde beheren en niet in één keer uitvoeren.
- Gebruik geen bestrijdingsmiddelen.

Voor en na beplanting

Onze adviseurs maken voor inwoners uit het buitengebied landschapsplannen en -adviezen. Twaalf jaar geleden maakte SLG-adviseur Ruud Borkes een plan voor dit erf.

Op bovenstaande foto's zie je wat een beetje groen kan doen. Zoals op de bovenste foto van het oorspronkelijke erf te zien is, is er veel ruimte voor erf- en landschapsbeplanting. Na twaalf jaar is het resultaat van de aanplant goed te zien en gaat het erf helemaal op in het landschap.

Gratis brochure Maak je erf goed

Tips en nog veel meer informatie over de opbouw van het erf en een overzicht van landschapselementen zijn te vinden in de brochure *Maak je erf goed*.

De brochure is gratis te bestellen en is ook digitaal te downloaden op [onze website](#).

Op slgelderland.nl/kennisbank staat ook praktische informatie die je helpt bij het maken van keuzes voor de inrichting en aanplant van je erf. Of doe mee aan een van onze beplantingsprojecten.

Werkgroep Biodiversiteit Rozendaal adopteert knautiabij

Wie Rozendaal bezoekt, ziet overal om zich heen het werk van de Werkgroep Biodiversiteit Rozendaal. Is het niet aan de prachtige planten- en bloemenmix in plantsoenen, boomspiegels en bij wadi's, dan is het wel aan de bordjes die erbij zijn geplaatst: 'Hier wordt gewerkt aan biodiversiteit!'.

Een van de initiatiefnemers is Eveline den Boer, zij ging in 2019 met twee anderen van start en een jaar later volgde Dorine Bierbooms. Samen vertellen ze over 'hun' groep, die inmiddels dertien vrijwilligers telt, onder wie beheerder openbaar groen Jaap Wijnhuizen. Bijvoorbeeld over de Kindertuin, een moestuinproject voor kinderen. Eveline: "We vertellen over de beestjes in de bodem, over bloemen en planten, over hoe een boom groeit en hoe zaden zich verspreiden".

"We bemoeien ons graag overal mee, ook met het openbaar groen", vult Dorine aan. "En we willen mensen vooral informeren: wat kun je allemaal doen en waarom is dat belangrijk." Vorig jaar was er de Week van de Groene Tuin en een fotowedstrijd over biodiversiteit. En begin dit jaar werden samen met kinderen van de Dorpsschool duizend biologische sneeuwkllokjes in het dorp geplant tijdens sneeuwkllokjesdag. Dit jaar bedacht Dorine een actie om de knautiabij te adopteren, een soort die eerder was waargenomen in het nabijgelegen Velp. Deze bij is voor de voortplanting afhankelijk van *Knautia arvensis*, een wilde plant met de Nederlandse naam beemdkroon. "Dat is een heel leuke plant die zich goed uitzaait en het hier fantastisch doet", vertelt Dorine. "De knautiabij vliegt niet heel ver, we gaan proberen een bijenlint vanaf Velp naar Rozendaal te maken. Dit is een project van de lange adem."

Meer informatie: slgelderland.nl/vrijwilligers/werk-groep-biodiversiteit-rozendaal

Aanleg poelen: tips en trucs

Wil je de biodiversiteit op je erf of terrein verbeteren? Leg deze zomer dan een poel aan; een ondiepe kleine waterplas met stilstaand grondwater. Poelen vormen een groeiplaats voor water- en moerasplanten, een leefgebied voor insecten en verschillende soorten amfibieën zoals salamanders, kikkers en padden en een drinkplaats voor vogels en zoogdieren. Maar waar moet je nou op letten bij de aanleg?

Leg de poel aan op een plaats met genoeg zonlicht. Graaf tot 50 centimeter onder de laagste grondwaterstand en niet dieper dan 2 meter onder het maaiveld. Omdat de noordoever veel beschadend wordt door de zon, is het belangrijk dat deze oever zo flauw mogelijk is. Plaats struweelbeplanting aan de noordzijde van de poel als landbiotoop voor amfibieën. Bedenk vooraf een geschikte bestemming voor de vrijkomende grond, liefst verspreid over het land. Tot slot, informeer bij de gemeente welke vergunningen nodig zijn voor aanleg van een poel.

Natuurlijke wijze

Amfibieën en andere dieren en planten vestigen zich snel op een natuurlijke wijze in de poel. Het is dus niet nodig planten en dieren uit te zetten. Voor amfibieën is dat zelfs wettelijk verboden. Zet beslist geen vissen uit in de poel, want vissen eten kikkervisjes en salamanderlarfjes.

Meer informatie op onze website: [informatieblad aanleg en beheer van een poel](#)

Op de bres voor hoogstamfruit

Alleen al in 2023 zijn door toedoen van SLG ruim 2.600 hoogstamfruitbomen aangeplant op vele plekken in Gelderland. Een historisch en ecologisch erf is niet compleet zonder hoogstamfruitbomen.

Maar na de aanplant begint het pas echt. Hoogstamfruitbomen kunnen wel tot tachtig jaar oud worden. Er staan zelfs nóg oudere exemplaren in Gelderland. Om zo oud te worden is het van belang heel goede 'kraamzorg' te verlenen. De 'kraamtijd' duurt minstens vijf jaar. In die jaren gaat het niet om de oogst, maar om de boom zo te snoeien dat de dragende takken letterlijk en figuurlijk goed in vorm komen. Alleen dan kan de boom daarna beginnen aan een lang leven vol fruit.

We gaan de komende jaren vanuit SLG meer aandacht besteden aan wat die kraamzorg precies inhoudt. Eind november zullen we hierover een webinar organiseren. Hou onze website dus in de gaten!

Wandel deze zomer een Klompenpad

Deze zomer kun je weer over nieuwe Klompenpaden wandelen. Zo is in april het Hallsekerkepad geopend in de fraaie omgeving van Hall. In mei volgde het Sprabanenpad, een mooie rondwandeling in het tuindersdorp De Hoven aan de overkant van Zutphen langs de IJssel. Het Zeegsepada uit 2014 is vernieuwd en heeft een fraaie verlenger gekregen door Lent met mooie graanakkers en herinneringen aan de kassen die hier hebben gestaan. Met dank aan de vrijwilligers!

Binnenkort vindt ook de opening plaats van het Giesepad in Giesbeek (29 juni). Dus trek je wandelschoenen aan, rugzak op en gaan! Je vindt alle informatie in de folder die je kunt downloaden op de website klompenpaden.nl of in de Klompenpaden app.

Klompenpaden zijn voor iedereen gratis. Wil je iets terugdoen, doneer dan aan de Gelderse Klompenpaden via Tikkie.

[Doneer via klompenpaden.nl/donatie-gelderland](https://klompenpaden.nl/donatie-gelderland)

Landschapskalender

juni t/m november

Cursus: Zomersnoei fruitbomen
20 juni 2024

Buitenwerkdag De Houberg
21 juni 2024

Fietsexcursie ecologisch berm- en grasbeheer bij gemeente Arnhem
26 juni 2024

Webinar: Kennis op de website van SLG en nieuwe kennisflyers
26 juni 2024

Opening Klompenpad Giesepad
29 juni 2024

Cursus: Maaien met de zeis
2 juli 2024

Startavond 'Otterlo in het Groen'
4 juli 2024

Startavond 'Loenen in het Groen'
9 juli 2024

Zomersluiting gereedschapsdepot
22 juli t/m 23 augustus

NK Maaien met de zeis
31 augustus 2024

Natuurwerkdag
1 en 2 november 2024

Arjan en Martine: natuurinclusieve boeren

'We zien al meer insecten en vogels'

SLG richt op boerderij De Houberg een boerderij-werkgroep op, die niet alleen helpt met landschaps-onderhoud maar ook met monitoring van insecten, vogels, planten en wormen!

De Houberg is een natuurinclusieve boerderij in Herwen, gelegen in de Rijnstrangen. Boer Arjan en boerin Martine Bisschop houden bijzondere dieren zoals Lakenvelder en Wagyu koeien, Mangalica varkens en scharrelkippen. Martine: "De dieren leveren, naast vlees en eieren, een actieve bijdrage aan de verbetering van de bodem en de natuur. Door ze vaak te verplaatsen en het weiland daarna rust te geven tot volledig herstel, krijgt de bodem voldoende gelegenheid om te bouwen aan een gezond bodemvoedselweb. Dat heet regeneratieve landbouw."

Agroforestry systeem

"We hebben een agroforestry systeem opgezet met drieduizend bomen en struiken, bestaande uit zo'n dertig inheemse soorten en hebben veel fruit- en notenbomen aangeplant. Ook zijn er kikkerpoelen, zeer gevarieerde kruidenrijke graslanden en meergranenteelt. Alles gericht op toename van biodiversiteit en regeneratie!

We willen dat dan ook bijhouden en monitoren. We gaan mestkevers, planten en vogels tellen, bodemlagen bekijken en dichtheid van de grond meten. We zien in die paar jaar al echt verbetering. Daarvoor was het een weiland in monocultuur met zeer weinig leven erin. Nu zie je al zoveel meer insecten en vogels in het land, tussen het hoge gras, tussen de aanplant. Daar zijn we trots op.

De eerste buitenwerkdag was leuk. We hebben wormen geteld, kennis gemaakt en een rondleiding gegeven."

Wil je ook een keer meehelpen of insecten, vlinders, vogels tellen op De Houberg?

Meer informatie: slgelderland.nl/proiecten/boerderij-werkgroep-de-houberg

Boek: Kleine natuur

Wat gebeurt er als je gewapend met een camera en met behulp van veldgidsen en herkenningssapps twee jaar lang op ontdekkingstocht gaat in eigen tuin? En de namen achterhaalt van alle beestjes en planten die je maar tegenkomt? In *Kleine natuur* beschrijft Renze Borkent meer dan 1.200 soorten in zijn kleine stadstuin in Almere. Waaronder zelfs nieuwe soorten voor Nederland!

Borkent schrijft regelmatig korte verhalen waarin de natuur een belangrijke rol speelt. De laatste jaren schrijft hij vooral over zijn natuurervaringen in eigen tuin, waarbij hij ook reflecteert op zijn eigen leven. Dat doet hij lichtvoetig, met gevoel voor humor en soms pijnlijk kwetsbaar. Terwijl de soortenlijst groeit, ziet hij steeds meer verbanden tussen planten, biotopen en diersoorten.

Kleine natuur. De wonderbaarlijke soortenrijkdom van een stadstuin

Auteur: Renze Borkent

Prijs: € 24,95 (e-book: € 11,95)

Uitgeverij KNNV

ISBN: 9789050119375

Colofon

Dit is een uitgave van:

Stichting Landschapsbeheer Gelderland

026 3537444

info@slgelderland.nl | slgelderland.nl

 @SLGelderland

 @SLGelderland

Wij zijn een erkend goed doel, steun ons

Beeldmateriaal

Vitale Vakantieparken, Kris Nootenboom, Ron Smits, Peter Eekelder, Elmar Dekker en SLG

**zorg voor
ons landschap**